KOLDING STADSARKIV

WWW.KOLDINGSTADSARKIV.DK

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1998
FORFATTER:	Ingemann Bager
TITEL:	Gestapofangen på Staldgården.
KORT RESUME:	Interview med Holger Iversen. Modstandsmanden Holger Iversen, arresteret 6.12.1943, overført til Vestre Fængsel 15.1.1944, løsladt 2.8.1944.

Scannet af:
SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gestapofangen på Staldgården

Af Ingemann Bager

Som ung mand lejede jeg et værelse hos slagter Hans Iversen, Langelinie 1 i Kolding, den 1. januar 1944. Det var på det tidspunkt, ægteparrets yngste søn, Holger, var taget af tyskerne og sad som fange hos Gestapo på Staldgården.

Holgers forældre var naturligvis dybt nedbøjede. Hvad ville der ske med ham, ville han komme derfra med livet i behold eller hvad? Også jeg tænkte en hel del over Holgers skæbne, som dagligt blev diskuteret i det lille hjem i Langelinie. Men jeg flyttede fra familien Iversen kort efter og havde derfor ikke anledning til at følge Holgers videre skæbne.

Nu mange år efter dukkede Holger Iversens navn pludselig op igen i min erindring, idet jeg erfarede at han stadig levede og boede her i Kolding.

Jeg besluttede da at opsøge Holger, som jeg aldrig før havde set.

Da Holger viste sig i entreen til sin lejlighed, så jeg straks, at han lignede sin far af udseende. Men det var en gammel svag mand, som bød mig indenfor, tydeligt mærket af fængselsopholdet under krigen. Vi satte os ned og den gamle Gestapofange begyndte sin beretning:

"Jeg er født den 29. marts 1922 i Langelinie, som yngste søn af slagter Hans Iversen, det vil sige jeg var nummer 17 af en flok på 19 børn, men to var døde. Hjemmet var meget fattigt, det siger sig selv, der var mange munde at mætte. Allerede som børn måtte vi ud at arbejde for fremmede, og de få kroner, vi tjente om ugen, måtte vi aflevere i hjemmet.

Far var udlært slagter og arbejdede i ca. 40 år på slagteriet i Kolding, som dengang hed Kolding Andelssvineslagteri. En tid dog afbrudt af egen forretning, idet far i nogle år kørte rundt med hest og vogn og solgte slagterivarer. Der var ikke så mange restriktioner dengang. Jeg var somme tider med far, han kunne godt lide at handle og sludre med de mange koner, men han kunne ikke regne, enten snød han kunden eller sig selv. Så det fik hastigt ende, og så kom han tilbage til kammeraterne på slagteriet.

Alle os søskende har gået i den nærliggende skole Sct. Nikolai Skole. Jeg erindrer tydeligt den første dag, jeg skulle indskrives i skolen. Lærerinden spurgte mig, hvor jeg boede, og hvad jeg hed. Da jeg nævnte ordet Iversen, så hun vist på mig og slog så en tyk rød streg under mit navn. Jeg tror, hun havde haft dårlige erfaringer med mine brødre. Jeg tænkte dengang meget over den røde streg og har senere tænkt, om den ikke var et varsel om alt det onde, jeg skulle gå igennem senere hen i livet. Det kom faktisk til at passe, når jeg i dag ser tilbage på mit liv.

Da jeg var konfirmeret, kom jeg til Kolding

Langelinie 1. Det kan forekomme utroligt, at dette gamle beskedne hus kunne rumme et dusin personer eller mere samt hest, høns og grise.

Bymejeri som arbejdsdreng. Der var jeg i to år, hvorefter jeg fik arbejde på slagteriet, hvor jeg var i adskillige år, dog afbrudt af mit fængselsophold under krigen.

20 år gammel fik jeg kontakt med flere af mine kammerater, som havde dannet en modstandsgruppe. Jeg blev opfordret til at blive medlem af gruppen, og jeg gik med på "løjerne", jeg havde et ungdommeligt gåpåmod og tænkte naturligvis ikke over konsekvenserne. En aften viste Harry og Aksel mig en hjemmelavet bombe, og vi aftalte, at vi skulle forsøge at sprænge det tyske Ortskommandatur, som havde til huse i Højskolehjemmets bygning i Jernbanegade, i luften.

I ly af mørket og mange mennesker på gaden skulle Harry bringe bomben til sprænging i et kældervindue, medens vi andre stod vagt. Bomben sprang, men anrettede ikke så stor skade, som vi havde forventet. Desværre blev et par kvindelige medarbejdere på kontoret såret, og det kom vi til at lide for senere.

Folk i gaden stimlede forskræmte sammen, og jeg lagde mærke til, at en af gadens forretningsdrivende så nøje på mig. Jeg er sikker på, at han, som var tyskervenlig, angav mig til Gestapo.

Efterfølgende blev der holdt flere razziaer i byen. Mine kammerater og jeg lå ikke på den lade side, men efterhånden som vi generede besættelsesmagten mere og mere, følte vi nettet strammedes om os. Og en skønne dag gik det galt. Jeg blev arresteret den 6. december 1943 og kom straks i strengt forhør på Staldgården i Kolding. Da Harry og Aksel i forvejen var blevet pågrebet, og efter tortur havde måttet opgive al modstand og herunder opgivet mit navn, så var der jo kun fængslet og måske døden tilbage.

Jeg blev overført til Kolding Arrest, hvor vi blev stuvet sammen som sild i en tønde, forholdene var elendige, og vi måtte ikke have nogen form for kontakt med omverdenen. Det var en hård tid.

Den 15. januar 1944 blev jeg og andre kammerater kørt til Vestre Fængsel i København i almindelige kreaturvogne med presenning over og under skarp bevogtning. Det lovede ikke godt at skulle overføres til det berygtede Vestre Fængsel, mange kom aldrig levende ud derfra, vidste jeg. Jeg tænkte meget på det under turen over Fyn og Sjælland."

På dette tidspunkt holder Holger inde med sin dystre beretning, sidder stille et øjeblik,

lidt fraværende, men siger så pludselig: "Tror du på Gud"?

Inden jeg får svaret på dette meget personlige spørgsmål, fortsætter han ivrigt og med overbevisning: "Ja, for det gør jeg".

Herefter fortsætter Holger sin beretning:

"Efter at have siddet i Horserød en kort tid, kom jeg tilbage til Vestre Fængsel og en overgang delte jeg celle med den kendte koldingensiske psykiatriske overlæge, dr. Fuhrmann. Han var en spøjs fyr, som man aldrig vidste, hvor man havde, men han var en god kammerat. Han fik en del cigaretter hjemmefra og delte alt med mig. Efter at jeg en dag havde fortalt ham om mine meritter mod tyskerne i Kolding, så han vist på mig og sagde gravalvorligt: "Der er ingen tvivl, du vil blive skudt". Det var forfærdeligt, for herefter troede jeg faktisk på, at jeg ville blive stillet for den tyske krigsret og skudt. Han sagde det ikke for at gøre mig fortræd, men sådan var han nu engang, det lærte jeg senere.

Nætterne i fængslet samt uvisheden, det var det værste. Jeg lå mange nætter vågen og tænkte på mit hjem i Kolding, og kunne derved blive i vildrede med mig selv om, hvorvidt det nu også var rigtigt af mig at tage kampen op mod den tyske overmagt. Dog, nogen skulle jo gøre det. Jeg håbede på et mirakel, inderst inde troede jeg på, at jeg endnu engang ville gense min far og mor og mine søskende.

På vore gåture i fængslets gård gik jeg altid med en slidt gammel overfrakke og gummisko. En dag, jeg skulle på gårdtur og appel, løb jeg på en af Koldings værste og kendteste stikkere. Jeg standsede, så ham ind i øjnene,

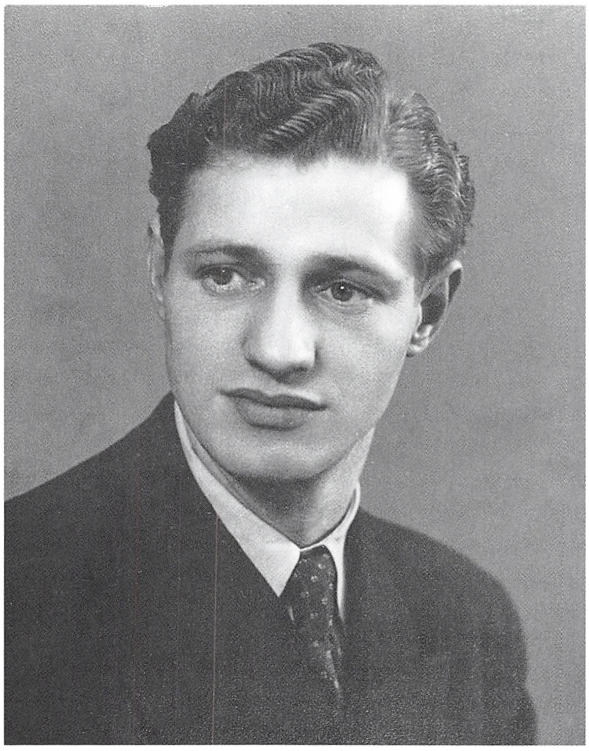

Holger Iversen som ung.

og sagde så lidt galgenhumoristisk: "Sig mig, kammerat, kan man godt blive skudt i sådan en gammel frakke?" Han undlod at svare på spørgsmålet.

Blandt de talrige frihedskæmpere som sad fanget i Vestre Fængsel var bl.a. den kendte Hvidsten-gruppe. Jeg så dem ofte på vores gårdtur.

Men så en dag var de der ikke. Vi fik senere at vide, at den tyske krigsret var kommet til fængslet, og at mange var i strengt forhør, ligesom der blev afsagt adskillige dødsdomme ved skydning. Regnskabets time var kommet.

Efter rettergangen mødte jeg flere af disse gode danske mænd, bl.a. medlemmerne af Hvidsten-gruppen. Det var tydeligt at se på dem, hvad der ventede dem, de løb ustandselig på toilet. Deres dage var talte i denne verden.

Men det mærkelige var, at jeg og andre af mine kammerater egentlig skulle have været for retten før Hvidsten-gruppen. Hvad der var sket, siden det blev ændret, har jeg ofte senere grundet på. For da jeg blev tilkaldt til retslokalet næste dag, skete der pludselig noget, jeg vil kalde et under. For det var den dag i juli 1944, da det danske folk rejste sig til generalstrejke, hele landet lå stille, alt var lammet. Også tyskerne. Det blev min redning, for i virvaret vidste tyskerne hverken ud eller ind, en generalstrejke var noget helt nyt for dem. Selv om vagten var blevet forstærket, vidste vi, at tyskerne var rystede.

Kort og godt jeg blev ikke skudt, som jeg havde frygtet. Skæbnen havde været mig nådig, og jeg blev frigivet fra fængslet den 2. august 1944. Jeg nåede Kolding tre dage senere, hvor hele familien var samlet for at modtage mig. Jeg husker, at min far havde købt en hel flaske brændevin, der skulle festes. Jeg drak det meste selv, slog på glasset og holdt en længere tale. Hvad jeg sagde, ved jeg ikke, jeg blev ikke fuld, men efter at jeg havde haft lås på min mund i de mange måneder, ville jeg blot udtrykke mig, tårene og talen fik frit løb. Ud på aftenen hørte vi nogle bankelyde ved vinduet, min søster gik ud og en mand kom til syne. Han spurgte efter mig, Jeg vidste, at de var ude efter mig, jeg skulle "pelses" af. Jeg tog senere med en kammerat hjem.

Næste dag fik jeg af modstandsbevægelsen besked om at skulle opsøge præsten i Ødis, som anviste mig et værelse i kælderetagen. Da jeg havde ligget i sengen et par timer, stod jeg op og gik den lange vej til Kolding. Jeg havde ingen ro nogen steder, dette var næsten værre end at være i fængsel.

Efter at have været "under jorden" nogen tid fik jeg imidlertid et job hos fabrikant Hans Krøller i Kolding. En dag skar jeg mig slemt i hånden og kom på Kolding Sygehus. Om aftenen kom en sygeplejerske ind og fortalte, at et par mænd ville tale med mig et øjeblik. Jeg vidste, hvad klokken var slået, og med hjælp af sygehuspersonalet forsvandt jeg hurtigst muligt for næste dag at blive indlagt på Vejle Sygehus. Men også her dukkede mine plageånder op, så jeg forlod sygehuset i ly af mørket efter forudgående advarsel fra en sygeplejerske.

Næste morgen opsøgte og skød tyskerne to vejlensiske overlæger Johs. Buchholtz og Poul Fjeldborg i overværelse af de to lægers familier. Tyskerne havde fået kendskeb til, at de to overlæger var med i modstandsbevægelsen. Men atter havde skæbnen, eller hvad det var, holdt hånden over mig. Det tænker man over.

Endelig oprandt den 5. maj, og både jeg og mine kammerater, som havde vovet pelsen for for gamle Danmark, kunne igen ånde lettet op. Vi var igen frie mænd og kvinder i et frit land. Og de mange værnemagere og stikkere fik deres velfortjente straf.

Her sidder jeg så som en gammel mand tilbage med et dårligt helbred. Og med minder jeg helst ville have været foruden. Var det så

Holger Iversen som ældre.

rigtigt, at vi unge dengang tog kampen mod en stærk fjende op? Var det kampen værd? Jeg vil lade spørgsmålet flyve i vinden. Men vi kunne jo ikke lade være... vi måtte gøre det. For andre mennesker nu næsten 55 år efter er det nok svært at forstå."

Holger Iversen har sluttet sin lange beretning fra de 5 onde år. Det har tydeligt voldt ham besvær at mindes alt det onde, han måtte igennem i så ung en alder."Men", siger han,"der er vel dem, som har haft det endnu værre".

Det kan tilføjes, at Holger Iversen i adskillige år havde en pølsevogn her i Kolding først på Låsbybanke og sidenhen i Søndergade. Mange koldingensere vil sikkert huske den venlige mand med den muntre replik.